کوردستان و رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورە

12-11-2019

نووسەرەکان

ناوەندی لێکۆڵینەوەی رووداو

کورتە : ئێستا من لەوباوەڕەدام کە پێویستە سەرنجبدەین و لە مانای ئۆراسیا تێبگەین. هەروەها پێویستەکات مۆدێلی ئۆراسیا بۆ کوردستان بگونجێنین. پێویستە قسەبکەین لەسەر یەکخستنی نەتەوەی کورد وەك کۆمەڵەیەکی یەکگرتووی مێژوویی و ئەو کۆمەڵەیە بەشداربکەین لە دروستکردنی پڕۆژەی ئۆراسیادا

ئەلیکساندەر دووگین سیاسەتزانی رووسی لە بابەتێکدا کە تایبەت بۆ ناوەندی لێکۆلینەوەی رووداو نووسیبووی جەخت لە پێویستیی دانانی دنیا بە ناسنامەی نەتەوەیی کورد دەکات و و کورد لەو گرووپانانە جیا دەکاتەوە کە خۆی دەستەواژەی گەلیان بۆ بەکاردێنێت. باسی ئەوەش دەکات کە کوردەکان هەقی خۆیانە نەتەوەی خۆیان پێکەوە بنێن و ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ دامەزراندنی دەوڵەتیکی کوردی کە ئەو پێیوایە دەبێ گەوهەرەکەی کولتووری کوردانی ئێزدی بیت. دووگین تیرۆر بە گەورەترین دوژمنی کورد دەزانێت بەلام لەمدواییانەدا دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە چاوپێکەوتنەکانیدا لەگەڵ تەلەفزیۆنەکانی تروکیا بەکاردەهێنێت. مرۆڤ ئاسانتر لە کەسێکی وەک وەک تێرزا مەی تێدەگات کە لە بەر بەرژەوەندی بۆ یەکەمجار دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا داهێنا. بەڵام ئەمە بۆ کەسێکی وەک دووگین پرسیاری زیاتر هەڵدەگرێت. ئەم بابەتەی بەردەستتان پێشتر بڵاوکراوەتەوە بەڵام لەبەر ئەوەی یارمەتیدەرمان دەبێت هەتا بزانین پاشخانی هەڵوێستەکەی ئێستای دووگین لەسەر بنەمایەکی سیاسی ـ بەرژەوەندییە یان لەسەرچاوەیەکی فیکرییەوە هاتووە، جاریکی دیکە بلاوی دەکەینەوە.

ئەلیکساندەر گێلیڤیچ دووگین زانای سیاسی رووسی و راوێژکاری ڤلادیمیرپۆتن سەرۆکی روسیا

لە سەرەتادا ئەوەی پێویستە گرنگی پێبدەین و لێیوردبینەوە ناسنامەی کوردانە. لە جیهانی ئەمڕۆدا کۆمەڵە مۆدیلێکی ئاڵۆز بۆ پێناسەکردنی جیاوازی نێوان چەمکی نەتەوە و گەل هەیە. گەل چەمکێکی سیاسییە، بەاڵم نەتەوە مێژوویی. هەموو نەتەوەیەك نابێ بە گەل، هەروەك چۆن هەموو گەلێك لە نەتەوەیەکی تایبەت پێکنایێت. بۆ منوونە لە بەلجیکا، چەندین نەتەوەی جیاوازی وەك فالمینگس و وەڵێنس دەژین کە هەریەکێکیان نوێنەرایەتی کۆمەڵە ئەتنۆسێکی جیاواز دەکەن و بەیەکەوە گەلی بەلجیکایان پێکهێناوە، بەاڵم قەوارەیەکی سیاسی لەنێو واڵتێکدا کۆی کردوونەتەوە. کوردیش هەن و گومان لە نەتەوە بوونیان ناکرێت. زۆر گرنگە ئەوە بزانین کە لە بیرۆکەی کولتووری پێکەوەبوونداً، بێگوێدانە ئەوەی کە ئایا لە تورکیا، سووریا، عێراق یان لە ئێران دەژین، ئەوان وەك پێکهاتەیەکی تەبا و یەکگرتوو دەردەکەون.

هەروەها، دووپاتیدەکەمەوە کە گومان لە نەتەوەبوونی کورد نییە و لەو چوارچێوەیەشدا پێویستە هەموو ئەو دەوڵەتانەی کە کوردیان تێدا دەژی، دان بە نەتەوەی کورددا بنێن. من دەمەوێ لە دیاریکردن و دەستنیشانکردنی مانای نەتەوەدا، ئەو چەمکەی کە خۆم لە پەرتووکەکامندا بەکارم هێناوە، باسبکەم. نەتەوە کۆمەڵە خەڵکێکن کە قەدەرێکی مێژوویی بەیەکەوە کۆی کردوونەتەوە و یەکیانگرتووە. یەکبوونی رەگی ئەتنۆسی یاخود هاوئاینی گەالن ناکاتە نەتەوە، بەاڵم قەدەر دەیانکاتە نەتەوە. بە دڵنیاییەوە، 21 زمان و کولتوور لەوبارەیەوە رۆڵێکی گرنگ دەگێڕن، بەاڵم مێژوو لەالی خۆی هەموو شتەکان دادەپۆشێت. خەڵك لەبەر هۆکارێکی مێژوویی بە زمانێك قسە دەکەن و زمانێکیر بەکار ناهێنن. بەدڵنیاییەوە کورد نەتەوەن، پێکەوە گرێدراوی چارەنووسێکی مێژوویی،کولتووری و زمانیی هاوبەشن. لە پێکهاتەی ناسنامەی کوردیدا من هەستم بە شتێکی سەرنجڕاکێش کرد: ئەویش ئەوەیە کە ئێزدییەکان زۆر بە قوڵی هەست بە ناسنامەی کوردی خۆیان دەکەن و کاری لەسەر دەکەن. ئێزدییەکان لەنێو کورددا کەمینەن، بەاڵم ئەوان پێناسە یاخود نوێنەرایەتی دڵ و شێوازی نەتەوەی کورد دەکەن. ئێزدییەکان بە تەنیا بریتی نین لە چاالکرتین کورد، بەڵکو هەموو ئەو کوردانەی دیکەش کە هەوڵی بە دەستهێنانی ناسنامەی تەواویی کوردی و تایبەتمەندییە رەسەنەکانی خۆیان دەدەن بەهەمان شێوە سەیردەکرێن . من حەزدەکەم سەرنج بدەمە نادادپەروەری شوێنکەوتووانی گرووپە ئایینییە جیاوازەکانی نێو کوردان بۆ الی سەنتەری ناسنامەی کوردی . بە بڕوای من ئێزدییەکان گەوهەری ناسنامەی کوردین. چونکە ئەوان جێبەجێکار و پارێزەری ئەو شتەن کە دەتوانرێت بە "رەمزی کوردی" ناوبرنێت . ئایینی ئیسام شوێنکەوتووانی خۆی لە رسووشت و گەوهەری کوردەواری دوورخستووەتەوە و زیاتر و ئاسانرت ئاوێتەی کۆمەڵگەکانی دیکەی کردووە. بەگوێرەی بیروباوەڕێك، کورد مێژوویەکی یەکگرتوویان هەیە. لە هەمانکاتدا نیشانیانداوە کە خەڵکێك دەتوانێ بەبێ دەوڵەتیش هەبن یان بەشێك نەبن لەو گەلەی کە ماوەی سەدان ساڵیشە لەنێویدا دەژین. گەل ـ تێگەیشتنێکی سیاسی سەردەمیی نوێیە.

پێکهاتەی دەوڵەتی نەتەوەیی لە ئەورووپا بووە شێوازێکی تایبەتی سیاسی و ئەوەش تەنیا لە سەردەمی ریفۆرمی سەدەی شانزدەیەمدا سەریهەڵدا. کاتێك دەوڵەتی فرەنەتەوەیی لە ئەورووپا دروستبوون، ئەوان بیرۆکەی نەتەوەیان رەتکردەوە. لەجیاتی ئەوەش گەلیان وەك کۆمەڵگەیەك پێناسە دەکرد کە تێیدا هاووالتیبوون گرنگە نەك نەتەوە. هەموو نیشانەکانی دیکەی داوونەریتی نەتەوەی زۆرینەش بەسەر ئەوانیدیکەشدا رەنگیدایەوە. ئەگەر لەنێو داوونەریتی خێڵەکی کۆمەڵگەکاندا خەڵك بەو زمانەی کە دەیانەوێ قسەدەکەن، ئەوە لەنێو میللەتدا یاخود گەلدا دەبێ بەو زمانە قسەبکەن کە دەستنیشانکراوە یاخود لەنێو کۆمەڵگەدا زمانی زۆرینەیە. یەك مۆدیلیی بۆ هەموو 22 کۆمەڵگە بەدەردەکەوێت. لەوکاتەدا بەشێوەیەکی ئاسایی لە هەموو زیاتر جیاوازییەکە لە نەریتدا دەردەکەوێت . لەبەرئەوە، سیاسەتی نەتەوەیی وەك دیاردەیەکی بوورژوازی دەردەکەوێت. پرسی کورد ئێستا پرسێکی واقعییە و هەیە. ئێستا کورد لەپێناو دەستەبەرکردنی مافەکانی و بۆ دروستکردنی کیانێك لە هەوڵی وەرگرتنی ئەزموونی نەتەوەکانی دیکەی وەك واڵتانی عەرەبی

یـان تورکیـا دایـه.

هەروەهـا لـه هەوڵـی بەرزکردنـەوەی دەنگـی دامەزراندنی دەوڵەتـی نیشـتیامنیدایه. واتـه دەیانەوێـت لـه واڵتێکـی نەتەوەییـەوە ببنـه فرەنەتەوەیـی. هـەر ئـەو هەنـگاوەش کێشـەیەکی گـەورەی لەگـەڵ گەالنـی تورکیـا، سـووریا، ئێـران و عێـراق بـۆ دروسـتکردووە. لـه راسـتیدا ئەگـەر ئێمـه بـەوردی تەماشـای بوونـی دەوڵەتانـی نەتەوەیـی سـووریا و تورکیـا و ئێـران و عێـراق بکەیـن، دەزانیـن کـه ئەوانیـش دێزاینێکـی دەسـکردن. لەکاتـی خۆیـدا ئـەو شـوێنانه بەشـێك لـه ئیمپراتۆریەتـی ئاشـووری و سـۆمەری و فارسـی و عوسـانییەکان بـوون. دەوڵەتـی نەتەوەیی،ئێسـتا کورتکـراوە و بچووکردنـەوەی شـێوازی ئیمپراتۆریەتـه ودروسـتکراوی شـێوازی سـەردەمی نوێیـه. لـەو نێوەنـدەدا کـورد بەسـەر چەندیـن واڵتـدا دابەشـکران کـه لـه دوای رووخانـی ئیمپراتۆریەتـی عوسـانی هاتنەکایـەوە. لەسـەردەمی ئیمپراتۆریـادا هەسـت بـه هیـچ کێشـەیەك نەدەکـرا ، بـەاڵم ئـەو کاتـەی نەتەوەکانـی دیکـەی هاوسـنووری ئیمپراتۆریـەت دەسـتیان بـه دروسـتکردنی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کـرد، پرسـی دروسـبوونی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کوردیـش هاتەئـاراوە. بێگومـان، ئـەو بارودۆخـه بـووە هـۆی رووبەڕووبوونـەوە لەگـەڵ هەمـوو ئـەو دەوڵەتانـەی کوردیـان تێـدا دەژیـا. لەسـەر ئـەوە لـه عێـراق لـه سـەردەمی سـەدام حوسـێن دا، ئـەو هەمـوو ئـازار و دەردەسـەریانه دەرکەوتـن. لەگـەڵ ئـەوەی دەوڵەتـی نەتەوەیـی لـه تورکیـا دروسـتکرا، لەوێشـدا پێکدادانـی جیـددی رووینـدا. راپەڕینـی پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان دژی تورکیـا دەرکـەوت ، بـەاڵم لـه سـووریا و ئێرانـدا نەگەیشـتە ئـەو ئاسـتە. کـوردی هەرچـوار پارچەکـه سـەردەمێك لـه سـەردەمەکان کاریـان کـردووە و پـڕۆژەی دروسـتکردنی دەوڵەتیـان هەبـووە. چەنـد زیاتـر هەوڵیانـداوە و پڕۆژەکانیـان کاریگەرتـر و بەهێزتربـووە، ئەوەنـدەش زیاتـر لەالیـەن ئـەو دەوڵەتـه نەتەوەییانـەی کوردیـان تێـدا دەژی دژایەتیکـراون. ئـا ئـەوەش هـۆکاری سیاسـیی کێشـەی کـوردە. لـه راسـتیدا فاکتـەری کـوردی لـه سـەردەمی پۆسـت کۆڵۆنیالیـزم و لـه سـەردەمی 23 کۆڵۆنیالیزمـی ئینگلیزیـدا گرنگییەکـی وای پێنـەدراوە. هەرچەنـدە ئینگلیـزەکان لەگـەڵ کـورد بـۆ چارەسـەرکردنی هەندێـك لەکێشـەکانی دووبـارە دابڕشـتنەوەی جیهـان و الوازکردنـی ئیمپراتۆریەتـی عوسـانی کاریـان کـردووە، بـەڵم کـورد هـەر بـەم شـێوەیە مانـەوە و نەیانتوانـی دەوڵەتـی نەتەوەیـی دروسـتبکەن. بـەاڵم لەسـەردەمی پۆسـت کۆڵۆنیالیزمـدا، ئێسـتاش حەزدەکـەن ئـەو دەوڵەتـه بـۆ خۆیـان دروسـتبکەن.

لـه سـەردەمی پێداچوونـەوەی سیاسـی بـه رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـتدا، بەتایبەتـی لـه مـاوەی پـڕۆژەی دروسـتکردنی "رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـتی گـەورە"ی ئەمریکییەکانـدا کـه کۆندەلیـزا رایس لـه سـاڵی 2002 لـه ئەنقـەرە ئاماژەی پێکـرد، پرسـیاری ئـەوە هاتەئـاراوە کـه ئایا ئەمریکییـەکان هـاوکاری دامەزراندنی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کـوردی دەکـەن یـان نـا؟ لـەو سـاتەوە کۆڵۆنیالیزمێکـی سیاسـی نوێـی واڵتانـی رۆژئـاوا بـه دیارکـەوت، بـەاڵم ئەمجارەیـان لەجیاتـی ئینگلیـزەکان، ئەمریکییـەکان بـوون. ئـەوان بڕیاریانـدا نەخشـەی نەتەوەیـی دەوڵەتانـی رۆژهەاڵتـی نێوەڕاسـت بکێشـنەوە و لەوەشـدا نەخشـەی دەوڵەتـی کـوردی بەدیارکـەوت. ئەوانـەی کـه پشـتگیری دروسـتکردنی دەوڵەتـی نەتەوەیـی کوردیـان دەکـرد، ئـەو الیەنانەبـوون کـه هاوپەیامنـه راسـتەوخۆکانی ئەمریـکا یاخـود ئـەو الیەنانـه بـوون کـه ئامێـری دەسـتی ئـەو واڵتـەن. تاکـه دەوڵـەت لـه جیهانـدا کـه پەیامنـی دەوڵەتبوونـی بـه کـورد دا، وياليەتـه يەكگرتووەكانـی ئەمریـکا بـوو. ئەمریکییـەکان بـۆ مەبەسـتی خۆیـان کوردیـان فریـودا، بـەاڵم لـەوەدا چ ئامانجێکیـان هەبـوو؟ یەکەمیـن جـار، ئەمریکییـەکان لـه عێراقـدا هـاوکاری کوردیـان کـرد. سـەدام حوسـێن زۆر گـوێرایـەڵ و هـاوڕاو هاوپەیامنـی ئەمریـکا نەبـوو. هەروەهـا بـه هـاوکاری دانیشـتوانی سـوننه مەزهـەب سیاسـەتێکی رێکخـراوی تایبەتـی نەتەوەیـی پەیڕەودەکـرد و کـورد و شـیعەکانی عێـراق بوونـه قوربانـی ئـەو سیسـتەمی بەڕێوەبردنـه. ئەمریکییـەکان پێویسـتیان بـه گوشارخسـتنه سـەر سـەدام حوسـێن بـوو، بۆیـه بـەو ئەندازەیـه هـاوکاری کـورده جوداخـواز و یاخیبووەکانـی کـرد تاوەکـو دەسـت لەکاروبـاری عێـراق وەربـردەن. لەکاتـی پەالماردانـی ئەمریکییـەکان بـۆ سـەر عێـراق، هاوکاریکردنـی کـورد رۆڵێکـی زۆر گرنگـی لـه دەسـتگیرکردنی سـەدام حوسـێن و سـزادانی گێـڕا. کـورد لەوکاتـەدا هـەروەك بەشـێك لـه هێزەکانـی ئەمریـکا لـه عێـراق بـوون. بارودۆخەکـه لەگـەڵ کـورد لـه تورکیـادا بەتـەواوی جیاوازتـر بـوو، چونکـه تاوەکـو ئـەو سـاتانەش تورکـەکان هـەر گوێڕایەڵـی سیاسـەتی ئەمریکییـەکان بـوون. لەبەرامبـەردا، 24 کوردانـی تورکیـا وەك دووژمـن و دژبەرێکـی خۆیـان تەماشـای ئەمریکییەکانیـان دەکـرد و لەکاتـی شـەڕی سـاردا هـاوکاری یەکێتـی سـۆڤیەت بـوون.

هـەر لێرەشـدا، پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان سـەریهەڵدا. بۆچـی ئـەو پارتـه ئەو نـاوەی هەیه یاخـود بـەو ناونیشـانەوە ناونـراوە؟ پێویسـته ئـەوە بزانرێـت ئـەوان هیـچ پەیوەندییەکیـان بەالیـەنی کۆمۆنیسـتی و سـتایلی سـۆڤیەتییەوە نەبـووە، تەنیـا لەژێـر کاریگـەری لۆژیکـی جیۆسیاسـیدا ئـەو ناوەیـان لـه خۆیـان نـاوە، چونکـه نەیاندەتوانـی هیـچ جـۆرە هاوکارییەکی دیکـەی دەوڵەتـان بەدەسـتبێنن. بەوشـێوەیە پارتـی کرێکارانـی کوردسـتان دەرکـەوت کـه بـه پشـتگیری و هاوکارییەکانـی سـۆڤیەت، پێداگـری لـه مـاف و ئیمتیازاتەکانـی خۆیـان دەکـرد. بارودۆخەکـه لەنـاکاو لەسـاڵی 2000 گۆڕانـکاری بەسـەردا هـات. کاتێـك تورکیـا وازی لـه پشتبەسـتن بـه ئەمریکییـەکان هێنـاو لـه پاراسـتنی خـاك و بەهێزکردنـی دەوڵەتـه نەتەوەیەکەیـدا زیاتـر گرنگـی بەخۆیـدا، واتـه ئـەو کاتانـەی کەمالییـەکان لـه تورکیـادا زیاتـر خۆیـان بـه دوورخسـت و گرژییەکانـی پەیوەندییەکانـی نێـوان رووسـیا و تورکیـا رەوینـەوە، ئەوکاتـه

دەستی ئەمریکییەکان بە کوردانی تورکیا گەیشت. لەوکاتەدا پڕۆژەی دەوڵەتی کوردستان هاتە ئاراوە. ئەوە پەیوەندی بەوەوە هەبوو کە ئەمریکاییەکان دەبوو پشتی هاوپەیامنە بچوکەکەیان بگرن کە خەو بەسەربەخۆییەوە دەبینن، بۆ ئەوەی تورکیا کۆنرۆڵ بکەن. ئەمریکاییەکان فاکتەری کوردیان بۆ دژایەتیکردن و گوشاردانان لەسەر ئەنقەرە بەکارهێنا. کاتێک کوردی سووریا و عێراق و تورکیا و ئێران وەک گۆڕایەڵێکی دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا بەدیارکەوتن، دەستی ئەمریکاییەکان بە فاکتەری کوردی گەیشت و پڕۆژەی کوردستان وەک گرنگرتین سراتیژی بەڕێوەبردنی سیاسەتی ئەو واڵتەی لێهات.کوردی سووریا ئاراستەیان بۆ الی ئەمریکایە و بەشێوەیەکی گشتی لە شەڕی ناوخۆیی سووریادا لەالیەن ئەمریکاوە هاوکاری و یارمەتییان پێدەگات. هەروەها کوردی عێراقیش بەشێوەیەکی راستەخۆ لە ژێر کۆنرتۆڵی واشنتن دان. بەڕێوەبردنی کوردی تورکیاش راستەوخۆ لەالیەن دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا و تۆڕە ئەمنی و دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا و بەریتانیا لە ناو سوپا و دەزگا نهێنییەکانی تورکیاوەیە. مۆدیلی خۆبەڕێوەبردنی کورد ئاڵۆزە و کورد هەموویان یەک جۆرە خەڵک نین و هەڵگری یەک بۆچوون نین. ئەمریکاییەکان بەشێوەیەکی رێکخراو، هەنگاو بەهەنگاو هەرجارەو بەجۆرێک کێشەی کوردی بەرزدەکەنەوە تا چۆن بیانەوێ و پێویست بکات دژ بە ئەنقەرە بەکاری بهێنن. ئەردوغان لە ئەمریکاییەکان تێگەیشتووە و لەو 25 حساباتانەدا دەریهێناون و بەشێوەیەکیرت سیاسەت دەکات. لەبەر ئەوە دەتوانین پێشبینی بکەین کە کورد لە سیاسەت و هەروەها لە بواری تیرۆریشدا بەشێوەیەکی ئەکتیفر بەکاردەهێرنێن. پاش هەڵوەشاندنەوەی یەکێتی سۆڤیەت، پارتی کرێکارانی کوردستان بە هۆکاری ئەوەی سیاسەتی دژایەتیکردنی تورکیا پەیڕەو دەکات، تاکو دێت زیاتر جێگای بایەخی ئەمریکا دەبێت.

رووسیا هیچ پاساوێکی پراکتیکی نییە بۆ ئەوەی کورد بۆ دەستخستنە ناوکاریاری ناوخۆی تورکیا بەکاربهێنیت بەاڵم بە پێچەوانەوە ئەمریکا ئەنگیزەی زۆری هەیە. ئێستا ئێمە لەنێو ئەو پالنە جیهانییە کوردییە دایین کە کورد بریتین لە نەتەوە و بە دڵنیاییەوە لە قۆناخی ئیستادا لەبەر ئەو هۆکارانەی خوارەوە ئەمریکاییەکان لە هەوڵی ئەوەدان بیرۆکەی دەوڵەتی کوردستان وەک ئامرازێک بۆ حەز و ویستەکانی خۆیان بەکاربێنن: یەکەم: لە بواری ئابووریدا خاکی کوردانی عێراق دۆڵەمەندە بە نەوت. دووەم: سەرچاوە سەرەکییەکانی ئاوی هەموو عێراق دەکەونە ناوچە کوردییەکانەوە . لەبەرئەوە بەدڵنیاییەوە کورد دەتوانن زۆر بەجیددی ئیدارەی کاروباری رسووشتی و تانانەت ئیدارەی جوگرافیای سیاسی ناوچەکەش بکەن. بەوشێوەیە کورد ئەمڕۆ بوونەتە جێگەی سەرنجێکی زۆری یارییە جیۆسیاسییەکان لە ناوچەکەدا و بەگشتی کورد دوو هەڵبژاردەی جیۆسیاسی لەپێشە: یەکەم: دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کە بۆ ئەوە دەتوانن پشت بە هاوکاری و پشتگیرییەکانی ئەمریکا ببەسن کە لەم پرۆسەیەدا دەبیرنێت. ئەمریکا دەیەوێت زۆرترین بەرژەوەندی سراتیژی بەدەستبێنێ و دژی ئەسەد ئاراستەیان بکات یان بۆ کۆنرتۆڵکردنی ئەردۆغان و دروستکردنی کێشە بۆ ئێران وکۆنرتۆڵکردنی عێراق بەکاریانبێنێت. هەر لەبەرئەو هۆکارەشە ئێستا هەندێک لە الیەنگرانی دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی نایانەوێت وەک داردەست و رێگەی بەدیهاتنی ئارەزووەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا بن. ئەوەش بە دڵی کوردە ئێزدییەکانە کە زۆر لە ئەوروپا ئەکتیڤن و کەمر لە ئەمریکا چاالکن. دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا لەرێگەی پۆژشی ماقووڵ، ناسنامەی ئێزدییە رەسەنەکانیان لەنێو کوردانداا بەرزکردووەتەوە تاوەکو ئامانجەکانی خۆیان بەدیبێنن.

لەڕاستیدا، پڕۆژەی دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کوردی لە بنچینەدا دەوڵەتێکی ئێزدییە. هەرچەندە ئێستا ئێزدییەکان ئایینێکی کەمینەن و لەنێو جیهانی ئیسامیدا خاوەنی ئایینێکی نامۆن، بەاڵم خاوەنی مێژوو و ئایدیۆلۆژیا 26 و تەنانەت پەیوەندییەکی رۆحی و دەروونیان لەگەڵ ئیرسائیل و ئامرازێکی دیکەی سیاسی ئەمریکییەکان لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست پێکدێنن. هەبوونی پەیوەندییەکی راستەوخۆ لەگەڵ دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکاو بەریتانیا و بەرپرسانی دەزگا ئەمنییەکانی ئیرسائیل، الیەنگرانی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان دەکاتە رێبەری سراتیژی گەورەی جیۆسیاسی ئەتڵەسی و لەو هەلومەرجانەشدا کوردستان وەک بەشێک لە پڕۆژەی ئەتڵەسی دەردەکەوێت. دووەم: ئاراستەی دووەم پەسندکردنی ناسنامەی کوردییە بە دەستەبەرکردنی مافی ئۆتۆنۆمی بە بێئەوەی دەوڵەتی نەتەوەیی دامبەزرێنێت. ئەوەش زۆر زیاتر ئاشتیانەتر و مولتیپاڵنیرە بۆ هاووالتیانی کورد. لێرەدا جیاوازییەکی گەورە و دژبەیەک لە رادیکالییەکانەوە تاوەکو میانڕۆیەکان هەیە. زۆری بیروڕای جیاوازی سیاسی و ئایدیۆلۆژی و بزووتنەوەی ئایینی و رێکخراوەیی سەلەفییەکان کە بەشێکی فراوانی کورد پێکدێنن و دەتوانین وەک میانڕۆیەکان ناویان بنێین، ئامێری دەستی دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا نین. ئەو کوردانە دەتوانن لەنێو پڕۆژەی دووبارە بنیاتنانەوەی تەرازووی هێزی ئۆراسیا لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا شوێنی خۆیان ببینەوە. ئەوان دەتوانن وەفادار بن بۆ منوونە بۆالی هاوکۆلکەی تورکە کەمالییەکان کە لە داهاتوودا دروستدەکرێت ، ئەگەر تورکیا پشت لە ناتۆ بکات لە رووسیا نزیک ببێتەوە. کەواتە لە چوارچێوەی مۆدیلی ئۆراسیادا، هەموو نەتەوەکان، بەبێ جیاوازی ئەوەی کە دەوڵەتیان هەیە یان نا، لەنێو چوارچێوەیەکی تایبەتی پارێزراودا بەدیاردەکەون. چونکە رووسیا خۆی ئیمپراتۆرییە. لەنێو ئێمەدا زۆر کەمینەی نەتەوەیی دەژین.

هەروەها ئۆراسیاییەکی زلهێزیر فرەئەتنیك دەبێت. لەبەرئەوە پاراستنی ئەو گرووپە ئەتنۆسانە یان ئەو نەتەوانەی کە دەکەونە چوارچێوەی پرۆژەی ئۆراسیا، لە کۆتاییدا بۆ ئەوان ئەولەویەتی دەبێت. لێرەدا دەتوانین چارەسەری زۆربەی کێشە کولتووری و شارستانی و ئایینی و ئەتنۆسیەکانیش بکەین، ئەگەر لە بەرەی ئۆراسیادا بن. بەدڵنیاییەوە ئەو بیرۆکەیە پێویستی بە چەند تەنازولێکی دیاریکراوە لەالیەنی سیاسیەتی تورکییەوە کە بەتەواوی کردە و هەنگاوی جیددی بن. گوتارەکان ئێستا بەو ئاراستەیەن کە هیچ کاتێك نابێ ناسنامەی نەتەوەی کورد الوازبکرێت. پێویستە هاوکاری بەهێزکردنی ناسنامەی نەتەوەیی کوردی بکرێت، بەاڵم دەبێ تەواو لە تووندڕەوی دامباڵریت و لە پرۆژەی ئەتڵەسی ئەمریکییەکان بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی دووربخرێتەوە. لەپێش نەتەوەی کورد، پرۆژە 27 و ئاراستەی ئۆراسیا هەیە. ئەوە مانای ڕەتکردنەوەی دارەستبوونی ئەمریکییەکانە. هەروەها جەختنەکردنەوە لەسەر دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی کە لەژێر چاودێری ئەمریکییەکان بێت و ئاراستەکەی زیاتر دژایەتیکردنی ئۆراسیا یان هێزە تەقلیدییەکان وەك سووریا و تورکیای کەمالی و ئێرانی تەقلیدی و بەدڵنیاییشەوە عێراقی لێك هەڵوەشاوەش بێت. کوردانی عێراق پێویستیان بە پاراستنێکی جیددییە کە ئەمریکییەکان ناتوانن بۆیانی دابین بکەن. ئەو ڕێگەیە تەنیا کێشەیان لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە بۆ دروستدەکات. لەوکاتەدا لە چوارچێوەی سیاسەتی ئۆراسیادا، تەواوی هێزە هەرێمییەکانی تورکیاو ئێران و سووریا لەگەڵ ڕووسیادا، وەك گرنگرتین هاوپەیامنی ئەو ئۆراسیا ڕێکخراوە، دەتوانن ئەو بەرپرسیاریەی دابینکردنی ئازادی و سەربەخۆیی کوردستانی عێراق بخەنە سەرشانی خۆیان. بێگومان کورد کە بێنە سەر ڕێگەی ئۆراسیا و لە چوارچێوەی فرەجەمسەری جیهانەوە بەرگری لە ناسنامەی خۆیان دەکەن، هەموو شانسێکیان هەیە بۆ ئەوەی بە ئاشتیانە بگەنە تەواوی ئامانجە مێژوویییەکانیان. بە ڕێگەیەکی ئارام، دەتوانین منوونەی چیچان بێنینەوە کە لە ڕێگەی ڕاپەڕینە راستەوخۆکانەوە دژی ڕووسیا هیچ شتێکیان بەدەستنەهێنا، بەاڵم لەڕێگەی نەرموونیانی و سیاسەت هەموو شتێکیان بەدەستهێنا. چیچان ئێستا یەکێکە لە هەرێمە هەرە پێشکەوتووە ئۆرجیناڵییەکانی ڕووسیا. ئەگەر کورد بێنە بەرەی ئۆراسیاوە، ئەوا هەموو ئەو شتانە بەدەستدێنن.

فاکتەری کۆتایی کە پێویستە گرنگی پێبدەین و لێیوردبینەوە، ئەو هێزەیە کە لە ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورە بەدەرکەوت و کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ژیان و چارەنووسی کورد هەبوو، ئەویش دەوڵەتی ئیسامییە کە لە ئیسامییە سوننە تووندڕەوە وەهابییەکان و سەلەفییەکان پێکدێن. سعودیە و قەتەریش وەك دوو هێز لە پشتیەوەن بۆ ئاراستەکردنی ئەو بزووتنەوەیە. ئەوانە هیزێکی دیکەی دەڕەکین کە هەڕەشەیەکی ترسناك بۆ سەر ژیانی کوردانی سووریا و عێراق و تورکیا دروستدەکەن. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوانە ئامێریکی دیکەی سیاسین بەدەست ئەمریکاوە بۆ ئەوەی باڵنسی هێز لە ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاست تێکبدەن. عەرەبە تووندڕەوە سوونەکان هەڕەشەیەکی دیکەی تیرۆریستیان پێکدێنن، چونکە هەر ئەوانە بەرپرسیاری ڕاستەوخۆی جینۆسایدی کوردانن. ئەوانە هێرشدەکەنە سەر هێزەکانی تورکیا، ئەوانە لە هەوڵی ئەودان ڕژیمی بەشار ئەسەدی عەملانی بڕووخێنن و لەدژی ڕووسیا دەجەنگن. 28 ئا لێرەدا خاڵیکی زۆر گرنگ بەدەردەکەوێت: ڕەنگە ئەمڕۆ بۆ کورد، دەوڵەتی ئیسامی)داعش(ترسناکرتین هەڕەشە بێت ، بەاڵم هەڕەشەی دیکەش هەیە. نە ئەسەد، نە ئەنقەرە، نە ئێرانیش کە نەرمە بۆ کوردانی ئێران، هەروەها نە هاوپەیامنی کوردی ـ شیعی لە عێراقدا کە هەموو ئەو ڕێکخراوانە یان دڵسۆزبوون بۆ کورد، یان هەندێك ڕەخنە و گازندەیان لێیان هەیە، بەاڵم هەڕەشە نین بۆ کورد. بەڵکو ئیسامییە تیرۆریستە عەرەبە سوننی و وەهابییەکان بوونەتە هەڕەشە بۆ سەر کورد. ئەوانە جینۆسایدیان بەسەر کورد، بەتایبەت بەسەر گەوهەر و دڵی کوردان کە ئێزدین هێنا. لە پشت دەوڵەتی ئیسامی و لە پشت دەوڵەتی نەتەوەی کوردی یەك هێز ڕاوەستاوە ئەویش ئەمریکایە. هەردوو ئاراستەکەش، پاشاوەی بەجێاوی پالنی پرۆژەی ڕۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورەن ، کە لەئەنجامدا عێراقی بەسەریەکدا وێرانکرد و لیبیاشی تێکوپێکدا و سووریای نقومی شەڕێکی خوێناوی کرد و تورکیاش لە تەقینەوەدایە. ئایا کورد لەوە تێدەگەن کە بەشێوەیەکی واقیعی ئەو هێزەی کە ئەمڕۆ پشتگیرییان دەکات، داعشی دروستکرد و پرچەکی کرد و هاوکاریکرد کە کوردی جینۆسایدکرد؟ هاوپەیامنێك کە بەدەستی خۆیان داعشیان دروستکرد بۆ چارەسەرکردنی ئامانجەکانیان لەو ناوچانەدا، لەگەڵ ئەو هێزەی کە کورد لەتدەکەن ڕاوەستاوە. ئەوە هۆکارێکی زۆر گرنگە. پێویستە هەموو کورد ئەو ڕاستییە بزانن کە دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی بە پشتگیری ئەمریکا مەحاڵە. ئەوە تەنیا هەوڵێکە بۆ شەڕی ناوخۆ. لەم بارودۆخەدا کاری تیرۆریستی و جینۆسایدبەردەوام دەبن. لەوانەیە هەر ببێتە هۆکاری لەنێوچوونی نەتەوەی کورد. کورد چ بکەن؟ بەدوای ئەمریکییەکان بکەون یان تەنیا بە کۆت و مەرجەکانی ئێستا ڕازی بن؟ هەردوو ڕێگە خۆکوشتنە ، بۆیە ڕێگەیەکی دیکە پێویستە.

ئێستا من لەوباوەڕەدام کە پێویستە سەرنجبدەین و لە مانای ئۆراسیا تێبگەین. هەروەها پێویستەکات مۆدێلی ئۆراسیا بۆ کوردستان بگونجێنین. پێویستە قسەبکەین لەسەر یەکخستنی نەتەوەی کورد وەك کۆمەڵەیەکی یەکگرتووی مێژوویی و ئەو کۆمەڵەیە بەشداربکەین لە دروستکردنی پرۆژەی ئۆراسیادا. بەوە درزێك لە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ ئەمریکا دروستدەبێت. دەبێ پەیوەندییەکی ستراتیژی دریژخایەن لەگەڵ ڕووسیا دروسبکەن تاوەکو گرەنتی ئاشتی و پێکەوەبوونیان بۆ

دابین بکات. لەهەمانکاتدا کورد دەیانتوانی بە هاوکاری و کارکردن لەگەڵ رووسیادا دۆخێك لەگەڵ ئەنقەرەدا بدۆزنەوە. لەم بارودۆخەدا هەموو گومانەکانی ئێران دەڕەوێتەوە و دەتوانرێت قسە لەسەر 29 دروستکردنی دەوڵەتیکی شیعی ـ کوردی یان ناوچەیی بکرێت و لە چوارچێوەی پرۆژەی ئۆراسیا دووبارە چاو بە سراکچەری ئیستای دەوڵەتی کوردیدا بخشێرنێتەوە. ئەوکاتە کورد تەنیا یەك دووژمنی دەمینێت کە ئەویش داعشە. ئێستا تەماشای واڵتانی دەوروپشت دەکەین و لەو ناوچانەدا داعش دووژمنی سووریا و عێراق و ئێران و تورکیا و رووسیاشە. ئەگەر کورد دەیانەوێ بەسەر دووژمنێکی تیرۆریستی راستەقینەدا سەربکەون، ئەوا پێویستە بەدوای هاوپەیامنیدا بگەڕێن. تەنانەت لەنێو ئەو هاوپەیامنە زلهێزانەش کە هەمووکات پەیوەندییەکی باشیان لەگەڵی نەبووە. پێویستە کورد بچنە نێو هاوپەیامنی دژی هێزی داعش لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست کە رووسیا دەتوانێ سەرۆکایەتی بکات. چونکە واڵتێکی بێالیەن و زلهێز و بەرژەوەندیخواز نییە. لەراستیشدا قەاڵی شارستانییەتی ئۆراسیا و گرەنتی سەرەکی بەرزکردنەوەی فرەجەمسەریی ئۆراسیایە کە ئەمڕۆ لەگەڵ داعش لە شەڕدایە. وەرگێڕانی لە رووسییەوە : دانەر ئەبووبەکر